

Sygn. akt VII AGa 1971/18

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 kwietnia 2019 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie VII Wydział Gospodarczy w składzie:

Przewodniczący: SSA Maciej Dobrzyński (spr.)

Sędziowie: SA Dorota Wybraniec

SO del. Tomasz Szczurowski

Protokolant: protokolant Agata Warzynkiewicz

po rozpoznaniu w dniu 29 marca 2019 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa syndyka masy upadłości (...) (...) spółki akcyjnej w upadłości likwidacyjnej w W.

przeciwko (...) (...) w Ł. oraz (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w O.

o ustalenie bezskuteczności czynności prawnych

na skutek apelacji powoda oraz pozwanego (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w O.

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 20 lutego 2018 r., sygn. akt XXVI GC 688/17

1. zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że:

a) w punkcie pierwszym podpunkt a) oddala powództwo o ustalenie, że bezskuteczna jest wobec masy upadłości (...) (...) spółki akcyjnej w upadłości likwidacyjnej w W. czynność prawa w postaci porozumienia o przejęciu umowy o kredyt i rozwiązaniu umowy pożyczki zawartego pomiędzy upadłą spółką a (...) spółką z ograniczoną odpowiedzialnością w O. - w § 1 ust. 2, 3 i 4 oraz w § 2 ust. 1 porozumienia,

b) uchyla punkt trzeci,

c) w punkcie siódmym ustala, że koszty procesu między powodem a (...) spółką z ograniczoną odpowiedzialnością w O. ponosi w całości powód, pozostawiając ich szczegółowe wyliczenie referendarzowi sądowemu,

2. oddala apelację powoda,

3. zasądza od syndyka masy upadłości (...) (...) spółki akcyjnej w upadłości likwidacyjnej w W. na rzecz (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w O. kwotę 20.337 zł (dwadzieścia tysięcy trzysta trzydzieści siedem złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu w postępowaniu apelacyjnym,

4. zasądza od syndyka masy upadłości (...) (...) spółki akcyjnej w upadłości likwidacyjnej w W. na rzecz (...) (...) w Ł. kwotę 8.100 zł (osiem tysięcy sto złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu w postępowaniu apelacyjnym.

VII AGa (...)

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 30 sierpnia 2017 r., skierowanym przeciwko (...) (...) w Ł. (dalej jako Bank lub pozwany ad. 1) oraz (...) sp. z o.o. w O. (dalej jako (...) lub pozwany ad. 2), syndyk masy upadłości (...) (...) S.A. w upadłości likwidacyjnej w W. wniósł o ustalenie, że: 1) porozumienie o przejęciu umowy o kredyt i rozwiązania umowy pożyczki z dnia 10 sierpnia 2015 r. wraz z aneksem nr (...) z dnia 24 sierpnia 2015 r. zawarte pomiędzy powodem a pozwanym ad. 2 jest bezskuteczne w stosunku do masy upadłości (...) (...) S.A. w upadłości likwidacyjnej, 2) umowa przejęcia długu kredytowego nr (...) z dnia 23 września 2015 r. zawarta pomiędzy powodem a pozwanym ad. 1 oraz pozwanym ad. 2 jest bezskuteczna w stosunku do masy upadłości (...) (...) S.A. w upadłości likwidacyjnej, 3) aneks nr (...) z dnia 23 września 2015 r. do umowy o kredyt nr (...) z dnia 11 grudnia 2012 r., stanowiący zarazem załącznik nr 1 do umowy przejęcia długu kredytowego nr (...) z dnia 23 września 2015 r. podpisany przez powoda i (...) oraz Bank jest bezskuteczny w stosunku do masy upadłości (...) (...) S.A. w upadłości likwidacyjnej, 4) aneks nr (...) z dnia 24 września 2015 r. do umowy o generalne wykonawstwo robót budowlanych zawartej w dniu 12 stycznia 2012 r., podpisany przez powoda oraz pozwanego ad. 2 jest bezskuteczny w stosunku do masy upadłości (...) (...) S.A. w upadłości likwidacyjnej, 5) porozumienie w sprawie spłaty zadłużenia z dnia 24 września 2015 r., zawarte pomiędzy powodem a Bankiem jest bezskuteczne w stosunku do masy upadłości (...) (...) S.A. w upadłości likwidacyjnej. Nadto, strona powodowa wniosła o zasądzenie solidarnie od pozwanych na swoją rzecz kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W odpowiedzi na pozew z dnia 5 października 2017 r. (...) (...) w Ł. wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie od powoda kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

(...) sp. z o.o. w O. w odpowiedzi na pozew z dnia 26 października 2017 r. wniosło o oddalenie powództwa oraz zasądzenie od powoda na swoją rzecz kosztów postępowania.

Wyrokiem z dnia 20 lutego 2018 r. Sąd Okręgowy w Warszawie ustalił, że bezskuteczne wobec masy upadłości (...) (...) S.A. w upadłości likwidacyjnej w W. są następujące czynności prawne: a) porozumienie o przejęciu umowy o kredyt i rozwiązaniu umowy pożyczki zawarte dnia 10 sierpnia 2015 r. pomiędzy upadłą spółką a (...) sp. z o.o. w O. - w § 1 ust. 2, 3 i 4 oraz w §2 ust. 1 porozumienia, b) umowa przejęcia długu kredytowego nr (...) zawarta dnia 23 września 2015 r. pomiędzy upadłą spółką, (...) sp. z o.o. w O. i (...) (...) w Ł. - w §4 ust. 1 i 3 umowy, c) porozumienie w sprawie spłaty zadłużenia zawarte dnia 24 września 2015 r. pomiędzy upadłą spółką a (...) (...) w Ł. (pkt 1), w pozostałej części powództwo oddalił (pkt 2), nakazał pobrać od (...) sp. z o.o. w O. na rzecz Skarbu Państwa kwotę 12.237 zł tytułem opłaty od roszczenia z pkt 1 a) pozwu (pkt 3), nakazał pobrać od (...) (...) w Ł. na rzecz Skarbu Państwa kwotę 26.965 zł tytułem roszczenia z pkt 1 e) pozwu (pkt 4), w pozostałym zakresie nieuiszczoną opłatę od pozwu przejął na rachunek Skarbu Państwa (pkt 5), ustalił, że koszty procesu pomiędzy powodem a pozwanym ad. 1 powód ponosi w 41%, a pozwany w 59% i szczegółowe ich wyliczenie pozostawił referendarzowi sądowemu (pkt 6) oraz ustalił, że koszty procesu pomiędzy powodem a pozwanym ad. 2 powód ponosi w 87%, a pozwany w 13% i szczegółowe ich wyliczenie pozostawił referendarzowi sądowemu (pkt 7).

Sąd I instancji oparł swoje rozstrzygnięcie na następujących ustaleniach faktycznych oraz rozważaniach prawnych:

W dniu 12 stycznia 2012 r. pomiędzy (...) (...) S.A. (upadły), jako wykonawcą, a (...), jako zamawiającym, doszło do zawarcia umowy o przeprowadzenie kompleksowej realizacji inwestycji w zakresie: 1) wykonania wielobranżowego projektu budowlanego wraz z kosztorysem inwestorskim na przebudowę pawilonu C na siedzibę spółki i lokale

użytkowe w Os. (...) w O., 2) pozyskania środków finansowych na sfinansowanie inwestycji na poziomie nie mniejszym niż 3.000.000 zł, 3) generalnego wykonawstwa inwestycji pn. „Przebudowa pawilonu C na siedzibę spółki i lokale użytkowe, 4) pozyskanie i zrefinansowanie zadania bezzwrotnymi środkami finansowymi robót budowlanych na poziomie nie mniejszym niż 20% wartości oszacowanych przez wykonawcę robót budowlanych netto. W celu realizacji przedmiotu ww. umowy, 3 kwietnia 2012 r. upadły - jako pożyczkodawca, zawarł z pozwanym ad. 2, jako pożyczkobiorcą, umowę pożyczki, na podstawie której udzielił (...) pożyczki w kwocie nieprzekraczającej 3.000.000 zł, przeznaczonej na budowę pawilonu C na siedzibę spółki i lokale użytkowe w Os. (...) w O.. Pożyczka została udzielona na 20 lat. Następnie, 11 grudnia 2012 r. upadły zawarł z pozwanym ad. 1 umowę o kredyt nr (...), na sfinansowanie inwestycji w O. realizowanej przez (...). Kwota udzielonego upadłemu kredytowi wynosiła 2.443.300 zł. W dniu 23 grudnia 2013 r. strony umowy kredytowej zawarły aneks do umowy nr (...), mocą którego dokonały zmian m.in. w zakresie terminów rozpoczęcia i zakończenia inwestycji, zasad spłaty kredytu. Aneks nr (...) został zawarty 27 lutego 2015 r. i wprowadzał zmiany w zakresie wysokości spłacanych rat. Pismem z 6 lutego 2015 r. Bank wezwał powoda do spłaty wymagalnego zadłużenia z tytułu umowy kredytu inwestycyjnego nr (...) z 11 grudnia 2012 r. z późniejszymi zmianami, w łącznej wysokości 124.971,62 zł. Z uwagi na problemy powoda ze spłatą wymagalnego zadłużenia z tytułu kredytu, strony niniejszego postępowania prowadziły negocjacje w kwestii przejścia przez (...) długu powoda wynikającego z umowy kredytowej. Postanowieniem z 10 sierpnia 2015 r. Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie X Wydział Gospodarczy dla spraw upadłościowych i naprawczych zabezpieczył majątek (...) Funduszu Kapitałowego” S.A. w W. poprzez ustanowienie tymczasowego nadzorca sądowego w osobie H. L.. W dniu 10 sierpnia 2015 r. (...), zwany inwestorem, zawarł z powodem, zwanym pożyczkodawcą, porozumienie o przejęciu umowy o kredyt i rozwiązaniu umowy pożyczki. W § 1 ust. 1 porozumienia strony postanowiły, że inwestor na mocy tego porozumienia i za zgodą Banku spłaci kredyt zawarty przez powoda (pożyczkodawcę) z (...) (...) w Ł. zgodnie z umową o kredyt (...) do wysokości 1.405.210,24 zł. Uruchomiony kredyt w wysokości 1.548.274,83 zł został pomniejszony o wpłaconą przez (...) kaucję z tytułu umowy pożyczki w kwocie 142.635 zł i należne odsetki od kaucji w wysokości 429,59 zł. W ust. 2 strony zgodnie postanowiły, że z chwilą przejścia przez inwestora kredytu określonego w pkt 1, rozwiązaniu ulega umowa pożyczki z 3 kwietnia 2012 r. zawarta pomiędzy stronami. W myśl ust. 3 warunkiem rozwiązania umowy pożyczki było: rozliczenie przez strony dotychczas powstałych zobowiązań z tytułu umowy pożyczki przeznaczonych na poczet realizowanej inwestycji polegającej na przebudowie pawilonu C na siedzibę spółki i lokale użytkowe w Os. (...) w O. oraz zobowiązań z tytułu części naliczonych przez inwestora kar umownych w związku z nieterminowym wykonaniem przez pożyczkodawcę umowy o generalne wykonawstwo robót budowlanych; zwrot przez pożyczkodawcę weksla podpisanego zgodnie z deklaracją wekslową z 3 kwietnia 2012 r. Natomiast, zgodnie z ust. 4, w ramach rozliczenia, o którym mowa powyżej, strony postanowiły skompensować wzajemnie wymagalne, poniżej wskazane wierzytelności: wierzytelność pożyczkodawcy wobec inwestora wynosi 244.728,59 zł, na którą składają się odsetki od uruchomionej pożyczki - pomniejszone o zapłaconą przez inwestora w 2013 r. kwotę odsetek od pożyczki; wierzytelność inwestora wobec pożyczkodawcy z tytułu naliczonych kar umownych w związku z nieterminowym wykonaniem przez niego umowy o generalne wykonawstwo robót budowlanych wynosi 1.109.657,32 zł na 31 lipca 2015 r. W ust. 5 strony dokonały przedmiotowym porozumieniem kompensaty określonych w ust. 4 wierzytelności do kwoty w wysokości 244.728,59 zł. W § 2 ust. 1 porozumienia strony postanowiły, że dokonana kompensata i podpisanie umowy o przejęcie kredytu pomiędzy inwestorem a Bankiem wyczerpuje wszelkie zobowiązania stron z tytułu udzielonej 3 kwietnia 2012 r. pożyczki. W dniu 24 sierpnia 2015 r. strony zawarły aneks do powyższego porozumienia, którym uzależniły umorzenie przez inwestora nieskompensowanych kar umownych w kwocie 864.928,73 zł oraz części odsetek od dokonania zapłaty faktury za roboty budowlane na rzecz podwykonawcy J. C.. Następnie, 23 września 2015 r. zawarta została umowa przejścia długu kredytowego nr (...) pomiędzy pozwanym ad. 1 a (...) (...) S.A. jako dłużnikiem oraz pozwanym ad. 2 jako przejmującym dług. Na podstawie umowy przejmujący dług oświadczył, że przejmuje dług w wysokości 1.405.210,24 zł oraz wchodzi w prawa do uruchomienia pozostałej kwoty w wysokości 1.038.089,76 zł i zobowiązuje się do spłaty przejętego zadłużenia, tj. 2.443.300 zł wraz z odsetkami na warunkach określonych w aneksach. W § 4 ust. 1 (...) (...) S.A. oświadczył, że pozostaje dłużnikiem Banku na kwotę kapitału 480.515,10 zł wraz z odsetkami w kwocie 58.778,01 zł, liczonymi od dnia 30 września 2015 r. w związku z wydatkowaniem tej kwoty na inne zobowiązania. Natomiast w ust. 3 dłużnik zobowiązał się do spłaty powyższej kwoty wymienionej w ust. 1, na warunkach ustalonych w odrębnym porozumieniu. Tego samego dnia strony podpisały załącznik nr 4 do umowy kredytu nr (...), stanowiący załącznik nr 1 do umowy przejścia długu kredytowego.

Przedmiotowym aneksem strony dokonały zmian i dostosowania umowy kredytowej, koniecznych z uwagi na zawarcie umowy przejęcia długu kredytowego. W dniu 24 września 2015 r. zawarto aneks do umowy o generalne wykonawstwo robót budowlanych zawartej 12 stycznia 2012 r., na podstawie którego strony wprowadziły zmiany do harmonogramu rzeczowo-finansowego inwestycji oraz ustaliły, że płatności za roboty wykonane do 10 sierpnia 2015 r. nastąpią na rzecz podwykonawcy J. C.. Tego samego dnia pomiędzy Bankiem a (...) (...) S.A. jako dłużnikiem zawarte zostało porozumienie w sprawie spłaty zadłużenia, które na dzień podpisania porozumienia wyniosło 480.515,10 zł z tytułu kapitału oraz 58.788,01 zł z tytułu odsetek, łącznie 539.293,11 zł. Dłużnik oświadczył, że uznaje w całości opisaną wyżej wierzytelność i zobowiązał się do spłaty zadłużenia w 81 ratach miesięcznych, po 5.860 zł każda rata. Prawnym zabezpieczeniem wierzytelności Banku był weksel własny in blanco wraz z deklaracją wekslową dłużnika, oświadczenie dłużnika o poddaniu się egzekucji w trybie art. 97 Prawa bankowego oraz pełnomocnictwo dla Banku do dysponowania środkami zgromadzonymi na rachunku bieżącym dłużnika. Postanowieniem z dnia 30 września 2015 r. Sąd Rejonowy dla (...) w W. w sprawie X GU 626/15 ogłosił upadłość (...) (...) S.A. w W. obejmującą likwidację majątku dłużnika.

Sąd I instancji wskazał, że powyższy stan faktyczny ustalił na podstawie dokumentów znajdujących się w aktach sprawy, których nie kwestionowały strony, również i Sąd nie widział podstaw, aby czynić to z urzędu. Sąd przeprowadził dowody z zeznań świadków Z. K. oraz M. K.. Świadek Z. K. zeznał, że (...) (...) S.A. miał płacić podwykonawcom, ale spółka nie miała pieniędzy na spłatę. Z uwagi na problemy z płynnością finansową, spółka płaciła tylko niektórym podwykonawcom. Według świadka, strony nigdy nie rozliczyły wzajemnych zobowiązań. Zeznał też, że po ogłoszeniu upadłości do spółki wpłynęły dokumenty, że (...) oraz Bank zawarły umowy dotyczące spłaty pożyczki i w czynnościach postanowiły pominąć upadłego. Świadek wyjaśnił, że spółka uznawała zadłużenie wobec Banku. Według niego, były naliczone kary umowne, ale nie wiedział, czy dotyczyły one bezpośrednio tej inwestycji. Sąd uznał zeznania świadka za wiarygodne. Świadek M. K. zeznawała na okoliczność negocjacji między stronami w zakresie czynności prawnych, kwestionowanych przez powoda w niniejszym procesie. Z zeznań świadka wynikało, że przyczyną dokonania przedmiotowych czynności prawnych były problemy z zakończeniem inwestycji. Według świadka, w okresie prowadzenia negocjacji (...) nie miał wiedzy o upadłości spółki, choć symptomy upadłości były. Z zeznań świadka wynikało, że pozwany ad. 2 podpisując umowę pożyczki, nie wiedział że środki pochodzą z kredytu, dowiedział się o tym dopiero później. Sąd uznał zeznania świadka za wiarygodne. Sąd przeprowadził również dowód z przesłuchania stron, z wyłączeniem przedstawiciela (...). Syndyk zeznawała na okoliczności dotyczące upadłości spółki. Wyjaśniła, że upadła spółka informowała ją, że umowa pożyczki obowiązuje, natomiast o tym, że nie ma takiej należności dowiedziała się po 2016 r. Wyjaśniła, że kwota pożyczki wypłacona (...) byłaby wierzytelnością upadłego i zostałaby rozdysponowana wśród obligatariuszy upadłego. Wraz z rozwiązaniem umowy pożyczki, wykreślono też hipotekę na rzecz powoda. Zeznała, że była naliczona przez (...) kara umowna, została wpisana na listę wierzytelności, ale ostatecznie nie została uznana w żadnej części ze względów formalnych. Zeznania powódki uznane zostały za wiarygodne. Ze strony Banku zeznania złożyła wiceprezes zarządu A. S.. Reprezentant pozwanego zeznawał na okoliczność zaciągnięcia przez (...) (...) S.A. kredytu na realizację inwestycji w O., którego zabezpieczeniem była nieruchomości. Wskazała, że były problemy z terminową spłatą rat, ale z uwagi na zabezpieczenie kredytu hipoteką Bank nie widział podstaw do wypowiedzenia umowy. Zeznania reprezentanta pozwanego potwierdziły, że przyczyną zawarcia umów objętych niniejszym pozwem były problemy z terminowym zakończeniem inwestycji. Sąd co do zasady przyjął za wiarygodne ww. zeznania reprezentanta strony pozwanej.

W ocenie Sądu Okręgowego roszczenie powoda zasługiwało na uwzględnienie w części.

Poza sporem pozostawało, że strony zawarły umowy, których uznania bezskuteczności żądał powód, i miały one miejsce w terminie, o którym mowa w art. 127 ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe i naprawcze (dalej jako p.u.n.), bowiem postanowienie o ogłoszeniu upadłości zostało wydane dnia 30 września 2015 r. Zgodnie z treścią art. 127 ust. 1 p.u.n., w brzmieniu obowiązującym w dniu wydania postanowienia o ogłoszeniu upadłości powoda, bezskuteczne w stosunku do masy upadłości są czynności prawne dokonane przez upadłego w ciągu roku przed dniem złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości, którymi rozporządził on swoim majątkiem, jeżeli dokonane zostały nieodpłatnie albo odpłatnie, ale wartość świadczenia upadłego przewyższa w rażącym stopniu

wartość świadczenia otrzymanego przez upadłego lub zastrzeżonego dla upadłego lub dla osoby trzeciej. Zakresem art. 127 p.u.n. objęte są czynności rozporządzające, przez które rozumie się przeniesienie, obciążenie, ograniczenie lub zniesienie prawa podmiotowego, a skutkiem ich jest wywołanie bezpośrednich i zarazem negatywnych zmian w majątkowych prawach podmiotowych upadłego. Celem tej regulacji jest ochrona masy upadłości i zarazem ochrona interesów wierzycieli przed negatywnymi skutkami czynności prawnych upadłego, które polegają na uszczupleniu jego majątku, który mógł być przeznaczony na zaspokojenie wierzytelności przysługujących im względem upadłego. Użyte w przepisie sformułowanie „są (...) bezskuteczne” wskazuje, iż z mocy samego prawa wskazane w nim czynności i we wskazanym terminie, są pozbawione skuteczności w stosunku do masy upadłości. Tym samym ewentualne powództwo, oparte na tym przepisie, nie zmierza dopiero do ukształtowania stanu faktycznego, ale jedynie zmierza do potwierdzenia czegoś, co już wynika z samego prawa. Wydane w takiej sprawie orzeczenie ma zatem charakter deklaratoryjny, a nie konstytutywny. Uznanie, iż czynności prawne dokonane przez upadłego są bezskuteczne wobec masy upadłości z mocy art. 127 p.u.n. wymaga wykazania, że czynności te zostały dokonane w ciągu roku przed dniem złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości, a także że czynności te były nieodpłatne, a w razie ich odpłatności - że wartość świadczenia upadłego przewyższa w rażąco stopniu wartość świadczenia otrzymanego przez upadłego. Po przeprowadzeniu postępowania dowodowego i analizie ustalonych w sprawie okoliczności, Sąd I instancji doszedł do przekonania, że nie wszystkie czynności, których uznania za bezskuteczne żądał powód, wypełniały dyspozycję art. 127 ust. 1 p.u.n. i były faktycznie niekorzystne. Sąd Okręgowy uznał, że bezskuteczne wobec masy upadłości (...) (...) S.A. w upadłości likwidacyjnej w W. były następujące czynności prawne: a) porozumienie o przejęciu umowy o kredyt i rozwiązaniu umowy pożyczki zawarte 10 sierpnia 2015 r. pomiędzy upadłą spółką a (...) w § 1 ust. 2, 3 i 4 oraz w § 2 ust. 1 porozumienia, b) umowa przejęcia długu kredytowego nr (...) zawarta 23 września 2015 r. pomiędzy upadłą spółką, pozwanym ad. 2 i Bankiem - w § 4 ust. 1 i 3 umowy, c) porozumienie w sprawie spłaty zadłużenia zawarte 24 września 2015 r. pomiędzy upadłą spółką a pozwanym ad. 1, w całości.

W pierwszej kolejności, odnosząc się do porozumienia o przejęciu umowy o kredyt i rozwiązaniu umowy pożyczki zawartego 10 sierpnia 2015 r. pomiędzy upadłą spółką a (...), Sąd I instancji ustalił bezskuteczność porozumienia w § 1 ust. 2, 3 i 4 oraz w § 2 ust. 1, bowiem na mocy tych postanowień, na skutek przejęcia przez pozwanego ad. 2 spłaty kredytu udzielonego przez Bank, strony zgodnie postanowiły, że z chwilą przejęcia przez inwestora kredytu, ulega rozwiązaniu umowa pożyczki z 3 kwietnia 2012 r. zawarta pomiędzy stronami. Upadły wypłacił do tego czasu na rzecz (...) ponad 1.405.000 zł pożyczki (którą sam pozyskał z kredytu od Banku). W ramach powyższego rozliczenia strony postanowiły skompensować wzajemne wymagalne wierzytelności, tj. wierzytelność pożyczkodawcy wobec inwestora w wysokości 244.728,59 zł tytułem odsetek od uruchomionej pożyczki z wierzytelnością inwestora wobec pożyczkodawcy z tytułu naliczonych kar umownych w związku z nieterminowym wykonaniem przez niego umowy o generalne wykonawstwo w wysokości 1.109.657,32 zł. Sąd Okręgowy wskazał, że umowa pożyczki z 3 kwietnia 2012 r. zawarta została na okres 20 lat, a upadły w ramach prowadzonej działalności zajmował się głównie pośrednictwem finansowym, zatem bezspornie celem udzielenia pożyczki było osiągnięcie zysku. Tym samym, już samo rozwiązanie umowy pożyczki stanowiło rozporządzenie niekorzystne dla masy upadłości, bowiem stanowiło rezygnację ze zwrotu kapitału i regularnych wpływów w postaci odsetek od kapitału. W dalszej kolejności, za bezskuteczne w stosunku do masy upadłości zostało uznane wzajemne rozliczenie przez potrącenie, dokonane w § 1 ust. 3 i 4 umowy o przejęciu. Do potrącenia została przedstawiona znaczna kwota, tj. ponad 240.000 zł, która weszłaby do masy upadłości, gdyby strony nie podjęły próby jej umorzenia na skutek potrącenia. Ponadto, wątpliwości Sądu I instancji budziły okoliczności dotyczące zgłoszonej przez inwestora (...) wierzytelności z tytułu kar umownych. Zgodnie z treścią art. 498 § 2 k.c., wskutek potrącenia obie wierzytelności umarzają się nawzajem do wysokości wierzytelności niższej. Wystąpienie takiego skutku, prowadzące do wygaśnięcia zobowiązań, uwarunkowane jest jednak uprzednim ustaleniem wystąpienia przesłanek określonych w art. 498 § 1 k.c., a tylko ich zaistnienie przesądzi o skuteczności złożenia oświadczenia o potrąceniu, a w konsekwencji o jego prawnych skutkach. W ocenie Sądu Okręgowego wątpliwe było, czy wierzytelności takie rzeczywiście istniały, bowiem syndyk masy upadłości (...) (...) S.A. zeznała, że wierzytelność z tytułu kary umownej była zgłaszana przez (...), została wpisana na listę wierzytelności, ale ostatecznie nie została ona uznana na liście. Również zeznający w charakterze świadka Z. K. wyjaśnił, że były naliczone kary umowne, ale nie wiedział czy dotyczyły one bezpośrednio tej inwestycji. Dokonanie kompensaty z wierzytelnościami strony pozwanej, których istnienie jest wątpliwe, jego prawidłowość nie wynika bowiem z

przeprowadzonych dowodów, spełnia przesłanki art. 127 p.u.n., gdyż doprowadziło do wygaśnięcia wierzytelności bez wzajemnego ekwiwalentu.

Za bezskuteczne Sąd I instancji uznał również zawarte w § 2 ust. 1 umowy o przejęciu umowy kredytu oświadczenie stron, że dokonana kompensata i podpisanie umowy o przejęcie kredytu wyczerpują wszelkie zobowiązania stron z tytułu udzielonej 3 kwietnia 2012 r. pożyczki. Na skutek zrzeczenia się roszczeń, spółka utraciła możliwość nabycia do masy upadłości ewentualnych środków niezbędnych do zaspokojenia wierzycieli. Jak zeznała syndyk, kwota pożyczki przysługiwałaby spółce i zostałaby rozdysponowana wśród obligatariuszy. Sąd Okręgowy zwrócił także uwagę na to, że czynność ta została dokonana w okresie, kiedy upadła spółka miała duże problemy z płynnością finansową, co mogło wskazywać na intencję stron, aby zabezpieczyć interesy finansowe pozwanych z pominięciem innych wierzycieli. Upadła spółka w istocie uznała swój dług, jednocześnie zwalniając (...) z długu wynikającego z umowy pożyczki, jaki ta miała względem upadłego. W ten sposób uszczuplony został majątek upadłego i to nieodpłatnie, gdyż nie wiązało się to z otrzymaniem przez upadłego żadnego świadczenia od strony pozwanej o charakterze ekwiwalentnym. Istnienie bowiem wierzytelności wynikających z naliczonych kar umownych było wątpliwe. Takie zwolnienie z długu osoby trzeciej może być zrozumiane jako czynność z działana na szkodę masy upadłości, dłużnik pozbawia się bowiem z własnej woli ewentualnego przyrostu aktywów do swojego majątku, a tym samym w takim zakresie umniejsza możliwości zaspokojenia się przez wierzycieli. Z uwagi na fakt, iż czynności te zostały dokonane w tzw. okresie ochronnym wynikającym z art. 127 § 1 p.u.n., były one bezskuteczne z mocy samego prawa.

Odnosząc się kolejno do umowy o przejęcie długu kredytowego nr (...) zawartej 23 września 2015 r., Sąd Okręgowy doszedł do przekonania, że bezskuteczne były te postanowienia umowy, które stanowiły uznanie długu przez upadłego, tj. § 4 ust. 1 i 3 umowy. (...) (...) S.A. oświadczyła, że pozostaje dłużnikiem Banku na kwotę kapitału 480.515,10 zł wraz z odsetkami w kwocie 58.778,01 zł liczonymi do 30 września 2015 r., czym spółka uznała swój dług względem Banku. Spółka zobowiązała się do spłaty swojego zadłużenia w ww. kwocie. Uznanie długu w innej formie, niż uznanie na liście wierzytelności jest niekorzystne dla masy upadłości. Z uwagi na fakt, iż czynności te zostały dokonane w tzw. okresie ochronnym wynikającym z art. 127 § 1 p.u.n., były one bezskuteczne z mocy samego prawa.

Sąd I instancji uznał za bezskuteczne wobec masy upadłości (...) (...) S.A. w upadłości likwidacyjnej także porozumienie w sprawie spłaty zadłużenia zawarte 24 września 2015 r. pomiędzy upadłą spółką a Bankiem, w całości. Na mocy porozumienia upadły dłużnik oświadczył, że uznaje w całości wierzytelność wobec pozwanego ad. 1 w wysokości 539.293,11 zł oraz zobowiązał się do spłaty przedmiotowej kwoty w 81 ratach miesięcznych, płatnych do ostatniego dnia każdego miesiąca. Upadła spółka w istocie uznała swój dług względem Banku, który to dług obecnie syndyk kwestionuje. Z uwagi na fakt, iż czynności te zostały dokonane w tzw. okresie ochronnym wynikającym z art. 127 § 1 p.u.n., były one bezskuteczne z mocy samego prawa.

W ocenie Sądu Okręgowego nie spełniały natomiast przesłanek z art. 127 ust. 1 p.u.n. pozostałe czynności, których bezskuteczności żądał powód, tj. pozostałe postanowienia porozumienia o przejęciu umowy o kredyt i rozwiązaniu umowy pożyczki zawartego 10 sierpnia 2015 r. oraz umowy o przejęcie długu kredytowego nr (...) zawartej 23 września 2015 r. a także aneks nr (...) z 23 września 2015 r. do umowy o kredyt nr (...) z 11 grudnia 2012 r. oraz aneks nr (...) z 24 września 2015 r. do umowy o generalne wykonawstwo robót budowlanych zawartej 12 stycznia 2012 r. Część postanowień tych umów była korzystna dla masy upadłości, część obojętna, nie wszystkie też czynności zawierane były z obojgiem pozwanych. W tym zakresie powództwo zostało oddalone. Aneksem nr (...) strony dokonały zmian i dostosowania umowy kredytowej, koniecznych z uwagi na zawarcie umowy przejęcia długu kredytowego. Jest on zatem konsekwencją i realizacją umowy przejęcia długu kredytowego nr (...) z 23 września 2015 r. Należało więc treść tego aneksu rozpatrywać pod kątem przesłanek z art. 127 ust. 1 p.u.n., z uwzględnieniem umowy przejęcia długu kredytowego. Samo przejęcie długu miało korzystny skutek względem upadłej spółki, bowiem spółka została zwolniona z długu. Tym samym aneks nr (...), który reguluje stosunki (...) z Bankiem, wynikające z przejmowanej umowy kredytowej, nie stanowił czynności prawnej, której skutkiem było wywołanie bezpośrednich i zarazem negatywnych zmian w majątkowych prawach podmiotowych upadłego. Z kolei, odnosząc się do aneksu nr (...) z 24 września 2015 r. do umowy o generalne wykonawstwo robót budowlanych, Sąd Okręgowy wskazał, że strony dokonały nim zmiany harmonogramu rzeczowo-finansowego inwestycji, stanowiącego załącznik nr 1 do

aneksu. Na podstawie aneksu nr (...) strony umowy o generalne wykonawstwo ustaliły termin zakończenia inwestycji na 30 listopada 2015 r., co w kontekście problemów spółki z terminowym zakończeniem realizacji inwestycji, było dla upadłego korzystne, chroniło go bowiem przed dalszym naliczaniem kar umownych za nieterminową realizację. Mając to na uwadze, Sąd I instancji doszedł do przekonania, że aneks nr (...) z 23 września 2015 r. oraz aneks nr (...) z 24 września 2015 r. nie wypełniły przesłanek uznania ich za bezskuteczne w stosunku do masy upadłości, o których mowa w art. 127 ust. 1 p.u.n.

Sąd I instancji nakazał pobrać od (...) na rzecz Skarbu Państwa kwotę 12.237 zł tytułem opłaty od pozwu od roszczenia z pkt 1a pozwu, natomiast od Banku nakazał pobrać kwotę 26.965 zł tytułem roszczenia z pkt 1e pozwu. Rozstrzygnięcie w tym zakresie zapadło na podstawie art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (u.k.s.c.) w zw. z art. 98 § 1 i 3 k.p.c. Z art. 132 ust. 2 p.u.n. wynika, że syndyk nie ponosi opłat sądowych w sprawach tego rodzaju. Powyższe opłaty ustalono na podstawie wskazanych przez powoda wartości przedmiotu sporu roszczeń wymienionych w poszczególnych punktach pozwu. Zgodnie z art. 83 ust. 2 w zw. 113 ust. 1 i 4 u.k.s.c., w zw. z art. 132 ust. 2 p.u.n., Sąd przejął pozostałą opłatę od pozwu na rachunek Skarbu Państwa.

O kosztach procesu Sąd I instancji orzekł na podstawie art. 100 k.p.c., zgodnie z zasadą stosunkowego rozdzielenia kosztów. Procent wygrania i przegrania sprawy został oceniony w relacji pomiędzy powodem a każdym z pozwanych w stosunku do sumy wartości przedmiotu sporu co do poszczególnych roszczeń.

Apelacje od wyroku Sądu Okręgowego wnieśli powód oraz pozwany (...).

Powód zaskarżył wyrok w części, tj. w zakresie pkt 2, 6 i 7. Orzeczeniu zarzucił:

1/ naruszenie art. 127 ust. 1 p.u.n. poprzez jego błędną wykładnię w odniesieniu do postanowień kwestionowanych czynności, które uznano za korzystne, bądź obojętne dla masy upadłości, gdy tymczasem część z nich należało zakwalifikować jako bezskuteczne w stosunku do masy upadłości w myśl ww. artykułu Prawa upadłościowego i naprawczego,

2/ naruszenie art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 100 k.p.c. poprzez niewyjaśnienie w uzasadnieniu wyroku sposobu wyczenia procentowego podziału kosztów, co uniemożliwia powodowi ustalenie toku rozumowania Sądu i przeprowadzenie kontroli wysuniętych w tym zakresie wniosków,

3/ błąd w ustaleniach faktycznych polegający na przyjęciu, że pozostałe czynności, ustalenia bezskuteczności których żądał powód, nie spełniły przesłanek z art. 127 ust. 1 p.u.n., podczas gdy co najmniej część z nich jest ściśle powiązana bądź stanowi konsekwencję postanowień, których bezskuteczność ustalił Sąd I instancji tym samym orzeczeniem.

Wskazując na powyższe zarzuty strona powodowa wniosła o:

1/ zmianę wyroku w zaskarżonej części poprzez ustalenie, że bezskuteczne w stosunku do masy upadłości (...) (...) S.A. w upadłości likwidacyjnej w W. są także:

a/ porozumienie o przejęciu umowy o kredyt i rozwiązaniu umowy pożyczki zawarte 10 sierpnia 2015 r. pomiędzy upadłą spółką a pozwanym (...) w zakresie § 1 pkt 5 porozumienia,

b/ aneks nr (...) do porozumienia o przejęciu umowy o kredyt i rozwiązaniu umowy pożyczki z 10 sierpnia 2015 r., zawarty 24 sierpnia 2015 r. pomiędzy upadłą spółką a pozwanym (...) w całości,

c/ umowa przejęcia długu kredytowego nr (...) zawarta 23 września 2015 r. pomiędzy upadłym, pozwanym (...) i pozwanym Bankiem - w zakresie § 1 ust. 4, § 2, § 4 ust. 2 umowy,

d/ aneks nr (...) z 23 września 2015 r. do umowy o kredyt nr (...) z 11 grudnia 2012 r., stanowiący zarazem załącznik nr 1 do umowy przejęcia długu kredytowego nr (...) z 23 września 2015 r., podpisany przez powoda oraz pozwanego (...) i pozwany Bank - w zakresie § 1 ust. 2 lit. b tiret drugi aneksu,

e/ aneks nr (...) z 24 września 2015 r. do umowy o generalne wykonawstwo robót budowlanych zawartej 12 stycznia 2012 r., podpisany przez powoda oraz pozwanego (...) w zakresie § 1 ust. 4 i 5 aneksu,

oraz zasądzenie solidarnie od pozwanego na rzecz powoda kosztów procesu wraz z kosztami zastępstwa procesowego według norm przepisanych za pierwszą instancję,

2/ ewentualnie, uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji,

3/ zasądzenie solidarnie od pozwanych na rzecz powoda zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Pozwany (...) zaskarżył wyrok w części, tj. w zakresie pkt 1a, w którym Sąd ustalił, że bezskuteczne wobec masy upadłości (...) (...) S.A. w upadłości likwidacyjnej w W. jest porozumienie o przejęciu umowy o kredyt i rozwiązania umowy pożyczki z 10 sierpnia 2015 r. pomiędzy apelującym a upadłą spółką w zakresie jego § 1 ust. 2, 3 i 4 oraz § 2 ust. 1, a także w zakresie pkt 3 i pkt 7. Zaskarżonemu orzeczeniu zarzucił:

1/ naruszenie prawa materialnego:

a/ art. 127 ust. 1 p.u.n. (obowiązującego w dniu 10 sierpnia 2015 r.) poprzez jego błędną wykładnię i przyjęcie, że czynność prawna w postaci porozumienia o przejęciu umowy o kredyt i rozwiązania umowy pożyczki z 10 sierpnia 2015 r., w zakresie jej treści - § 1 ust. 2, 3 i 4 oraz § 2 ust. 1, wypełnia ustawowe przesłanki stwierdzenia ich bezskuteczności w stosunku do masy upadłości upadłej powodowej spółki, w szczególności poprzez:

- dokonanie oceny przez Sąd poszczególnych elementów czynności prawnej - porozumienia o przejęciu umowy o kredyt i rozwiązania umowy pożyczki z 10 sierpnia 2015 r., przez pryzmat art. 127 ust. 1 p.u.n., w sytuacji kiedy przedmiotem tej oceny winno być porozumienie o przejęciu umowy o kredyt i rozwiązania umowy pożyczki z 10 sierpnia 2015 r. w całości, albowiem jej konstrukcja prawna wskazuje, że poszczególne jej elementy nigdy nie zaistniałyby w obrocie jako samodzielne czynności prawne, a więc jako samodzielne byty prawne, gdyż realizacja jednego elementu treści czynności prawnej (porozumienia o przejęciu z 10 sierpnia 2015 r.) jest nierozzerwalnie związana z innymi jej elementami;

- dokonanie oceny przez Sąd, iż rozwiązanie umowy pożyczki z 3 kwietnia 2012 r. jest rozporządzeniem niekorzystnym dla masy upadłości w rozumieniu art. 127 ust. 1 p.u.n., w sytuacji kiedy rozwiązanie umowy pożyczki w myśl § 1 ust. 2 porozumienia o przejęciu umowy o kredyt i rozwiązania umowy pożyczki z 10 sierpnia 2015 r. jest czynnością odpłatną, albowiem następuje „z chwilą przejęcia przez Inwestora [tj. (...)] kredytu określonego w pkt 1 [kredytu zaciągniętego przez powoda w pozwanym Banku]”, gdyż powód otrzymuje z tego tytułu „ekwiwalent” w postaci braku zobowiązań wobec pozwanego Banku i winna być zatem rozpatrywana przez pryzmat ustawowej przesłanki uznania za bezskuteczne odpłatnej czynności, a więc czy wartość świadczenia upadłego przewyższa w rażącym stopniu wartość świadczenia otrzymanego przez upadłego;

- dokonanie oceny przez Sąd potrącenia wierzytelności upadłego w wysokości 244.728,59 zł jako czynności nieodpłatnej, które doprowadziło w ocenie Sądu do wygaśnięcia tej wierzytelności, w sytuacji kiedy istnienie wymagalnych wierzytelności apelującego wobec upadłego z tytułu kar umownych z umowy o generalne wykonawstwo w wysokości 1.109.657,32 zł zostało wykazane w postaci dokumentów znajdujących się w materiale dowodowym sprawy, co winno skutkować prawidłową oceną tej czynności przez Sąd, jako czynności odpłatnej i być ewentualnie rozstrzygnięta przez pryzmat, czy wartość świadczenia upadłego przewyższa w rażącym stopniu wartość świadczenia otrzymanego przez upadłego,

b/ art. 127 ust. 1 p.u.n. (obowiązującego w dniu 10 sierpnia 2015 r.) w zw. z art. 498 § 1 k.c. poprzez uznanie, że § 1 ust. 4 porozumienia z 10 sierpnia 2015 r. zawierający oświadczenie stron tego porozumienia o wzajemnej kompensacie

wymagalnych wierzytelności jest bezskuteczna wobec masy upadłości, w sytuacji kiedy ta wzajemna kompensata zawiera oświadczenie upadłego i apelującego o dokonaniu potrącenia w rozumieniu art. 498 § 1 k.c., zaś oświadczenie apelującego o dokonaniu tego potrącenia nie jest objęte dyspozycją art. 127 ust. 1 p.u.n. i jako czynność prawnie obojętna z punktu widzenia ww. przepisu wywołuje skutki prawne wskazane w art. 498 § 2 k.c.,

2/ naruszenie przepisów postępowania, tj.:

a/ art. 227 k.p.c. poprzez pominięcie części dowodów znajdujących się w aktach sprawy, a mających istotne znaczenie dla sprawy w postaci:

- umowy o przeprowadzenie kompleksowej realizacji inwestycji z 12 stycznia 2012 r. w zakresie zobowiązania upadłego do pozyskania bezzwrotnych środków finansowych na poziomie co najmniej 20% wartości oszacowanych przez wykonawcę robót budowlanych netto, pod rygorem zaistnienia sankcji umownych wskazanych w 4.1.5 umowy z 12 stycznia 2012 r., co powoduje, czy też spowodować powinno, iż wartość robót budowlanych P. pawilonu C w wysokości 20% pokryje własnymi środkami upadły powód;

- umowy o generalne wykonawstwo z 12 stycznia 2012 r. wraz z późniejszymi aneksami w zakresie terminów realizacji inwestycji P. pawilonu C na okoliczność opóźnień w realizacji ww. inwestycji, co skutkowało uprawnieniem apelującego do obciążenia powoda karami umownymi z tego tytułu na łączną wysokość 1.109.657,32 zł,

b/ art. 233 § 1 k.p.c. poprzez zastosowanie dowolnej, a nie swobodnej oceny dowodów, rozważenie materiału dowodowego w sposób niewszzechstronny, bowiem Sąd I instancji oparł swoje rozstrzygnięcie na błędnych ustaleniach faktycznych, sprowadzających się do zakwestionowania istnienia przysługujących apelującemu wobec powoda kar umownych z tytułu umowy o generalne wykonawstwo z 12 stycznia 2012 r., zarówno co do zasady, jak i ich wysokości, wskazanych przez pozwaną apelującą spółkę, wyłącznie na podstawie zeznań syndyka upadłej powodowej spółki, z których treści wynikać miałyby, że wierzytelności (...) z tego tytułu zostały wpisane na listę wierzytelności, ale ostatecznie nie zostały one uznane na liście, a całkowicie pominięte przez Sąd w tym zakresie dowodu z dokumentów w postaci umowy o generalne wykonawstwo z 12 stycznia 2012 r. wraz z późniejszymi aneksami oraz notami księgowymi wystawionymi wobec upadłego przez apelującego, z których jednoznacznie wynika łączna wysokość kar umownych na 3 sierpnia 2015 r. na kwotę 1.109.657,32 zł, nie bez znaczenia dla niniejszego zarzutu pozostawał fakt potwierdzenia ich co do zasady przez świadka Z. K.,

c/ art. 233 § 1 k.p.c. poprzez zastosowanie dowolnej, a nie swobodnej oceny dowodów, rozważenie materiału dowodowego w sposób niewszzechstronny, bowiem Sąd I instancji oparł swoje rozstrzygnięcie w zakresie ustalenia za bezskuteczną wobec masy upadłości rozwiązania umowy pożyczki z 3 kwietnia 2012 r. jako czynności nieodpłatnej, w sytuacji kiedy czynność rozwiązania umowy pożyczki, zgodnie z treścią § 1 ust. 2 porozumienia z 10 sierpnia 2015 r. zaistniała jedynie w przypadku skutecznego przejęcia przez apelującego kredytu upadłego względem pozwanego Banku, a więc dokonał błędnych w tym zakresie ustaleń, pomijając zupełnie uzyskanie przez upadłego ekwiwalentu z tego tytułu w postaci przejęcia umowy kredytu, tj. zmniejszenia pasywów upadłego.

Wskazując na powyższe zarzuty strona pozwana wniosła o:

- zmianę zaskarżonego wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy poprzez oddalenie powództwa w zakresie wskazanym w apelacji;

- zasądzenie od powoda na rzecz apelującego kosztów procesu w dwóch instancjach według norm prawem przewidzianych, w tym kosztów zastępstwa procesowego za postępowanie w pierwszej i drugiej instancji.

Pozwany Bank w odpowiedzi na apelację z dnia 28 czerwca 2018 r. wniósł o oddalenie apelacji powoda oraz zasądzenie na swoją rzecz kosztów zastępstwa prawnego.

Pozwany (...) w odpowiedzi na apelację z dnia 2 lipca 2018 r. wniósł o oddalenie apelacji powoda oraz zasądzenie na swoją rzecz kosztów postępowania w pierwszej i drugiej instancji, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

Powód w odpowiedzi na apelację z dnia 1 sierpnia 2018 r. wniósł o oddalenie apelacji (...) oraz zasądzenie na swoją rzecz kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

apelacja pozwanego (...) zasługiwała na uwzględnienie, natomiast apelacja powoda była bezzasadna.

Sąd Apelacyjny podziela ustalenia poczynione w sprawie przez Sąd Okręgowy i przyjmuje je za własne, czyniąc podstawą faktyczną rozstrzygnięcia. Opierały się one na prawidłowo zgromadzonym oraz ocenionym materiale dowodowym, i co najistotniejsze, były one wystarczające do rozstrzygnięcia sprawy. Sąd II instancji dokonał natomiast odmiennej oceny materialnoprawnej dochodzonych przez stronę powodową roszczeń, jednakże z innych przyczyn, niż przywoływane przez apelujących. Niezależnie bowiem od argumentacji wskazanej w apelacjach, w ocenie Sądu Apelacyjnego w sprawie pominięta została - zarówno przez strony, jak i Sąd Okręgowy - okoliczność, która miała kluczowe znaczenie dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy. Mianowicie, Sąd I instancji ustalił, co nie było kwestionowane przez żadną ze stron, że postanowieniem z dnia 10 sierpnia 2015 r. Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie X Wydział Gospodarczy dla spraw upadłościowych i naprawczych w postępowaniu o ogłoszenie upadłości (...) (...) S.A. w W. toczącym się pod sygn. akt X GU 626/15, z wniosku wierzyciela (...) w W., zabezpieczył majątek dłużnika, tj. (...) (...) S.A. w W., poprzez ustanowienie tymczasowego nadzorcy sądowego w osobie H. L. - późniejszego syndyka masy upadłości (...) (...) S.A. w W. (k. 26 - postanowienie z dnia 10 sierpnia 2015 r.; k. 9a - postanowienie z dnia 30 września 2015 r.). Sąd Okręgowy całkowicie jednak zaniechał rozważenia skutków prawnych wynikających z faktu ustanowienia tymczasowego nadzorcy sądowego w postępowaniu w przedmiocie ogłoszenia upadłości, a także ich wpływu na roszczenia dochodzone przez syndyka masy upadłości w ramach przedmiotowego postępowania.

Dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy znaczenie miały przepisy ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe i naprawcze (p.u.n.), w brzmieniu sprzed zmian, które nastąpiły z dniem 1 stycznia 2016 r. na podstawie ustawy z dnia 15 maja 2015 r. Prawo restrukturyzacyjne (Dz. U. z 2015 r., poz. 978) (vide art. 449 Prawa restrukturyzacyjnego). Stosownie do treści art. 38 ust. 1 p.u.n., sąd może zabezpieczyć majątek dłużnika przez ustanowienie tymczasowego nadzorcy sądowego. Do tymczasowego nadzorcy sądowego stosuje się odpowiednio przepisy art. 76 ust. 3, art. 157, 159-162, art. 164 ust. 2, art. 165-168, 170-172, 180 i 181. Z punktu widzenia niniejszej sprawy istotne znaczenie ma art. 76 ust. 3, zgodnie z którym, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, upadły sprawujący zarząd własny jest uprawniony do dokonywania czynności zwykłego zarządu. Na dokonanie czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu jest wymagana zgoda nadzorcy sądowego, chyba że ustawa przewiduje zgodę wierzycieli.

Ugruntowany jest w piśmiennictwie oraz w orzecznictwie pogląd, podzielany również przez Sąd Apelacyjny w niniejszym składzie, iż zgoda nadzorcy sądowego na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu jest zgodą osoby trzeciej, o której jest mowa w art. 63 k.c. (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 25 czerwca 2014 r., I ACa 386/14, LEX nr 1504439; wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 17 grudnia 2014 r., I ACa 835/14, LEX nr 1668644). Oznacza to, że zgoda taka może zostać wyrażona nie tylko przed dokonaniem czynności, ale i po jej dokonaniu (art. 63 § 1 k.c.), a nadto zgoda ta może zostać zasadniczo wyrażona w dowolnej formie, chyba że do ważności czynności prawnej wymagana jest forma szczególna (art. 63 § 2 k.c.).

Z powyższych przepisów wynika, że w przypadku, gdy w toku postępowania w przedmiocie ogłoszenia upadłości sąd zabezpieczy majątek dłużnika poprzez ustanowienie tymczasowego nadzorcy sądowego, to taki dłużnik może dokonywać samodzielnie tylko czynności zwykłego zarządu, natomiast przekraczające zakres tego zarządu wymagają zgody tymczasowego nadzorcy sądowego. Zarząd, o którym mowa w art. 76 ust. 3 w zw. z art. 38 ust. 1 p.u.n., obejmuje wszelkie czynności dotyczące zarządzanego mienia. Nie są to tylko czynności prawne,

ale również czynności faktyczne oraz czynności podejmowane w postępowaniach sądowych, administracyjnych i sądownoadministracyjnych. Czynnościami zwykłego zarządu są czynności zmierzające do utrzymania zarządzanego majątku w dotychczasowym stanie. Są to przede wszystkim czynności związane z normalną eksploatacją i normalnym pobieraniem pożytków. Chodzi zatem generalnie o czynności typowe dla rodzaju prowadzonej działalności, związane z bieżącym, normalnym tokiem czynności, jakie zwykle się podejmuje. Czynności wykraczające poza ten zakres są czynnościami przekraczającymi zakres zwykłego zarządu (por. postanowienie Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 31 stycznia 2013 r., V ACz 83/13, LEX nr 1267293 oraz wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 17 grudnia 2014 r., I ACa 835/14, LEX nr 1668644). To, jakie czynności są czynnościami zwykłego zarządu, a jakie poza taki zarząd wykraczają, należy oceniać uwzględniając okoliczności konkretnego przypadku, kierując się m.in. wielkością i charakterem zarządzanego majątku, a także mając na względzie dyrektywy prawidłowego wykonywania zarządu, zgodnego z zasadami racjonalnej gospodarki (por. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 1 kwietnia 1955 r., III CR 1063/54, OSN 1956/2/37). W ocenie Sądu Apelacyjnego, na gruncie przepisów prawa upadłościowego należy przy tym stosować bardziej restryktywne niż w innych dziedzinach prawa rozumienie zwykłego zarządu uwzględniając cele postępowania upadłościowego zmierzającego do zachowania integralności majątku upadłego oraz ochrony jego wierzycieli (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 grudnia 1998 r., III CKN 982/98, OSNC 1999/5/103).

Przechodząc do okoliczności niniejszej sprawy w pierwszym rzędzie zauważyć należało, że wszystkie objęte żądaniem pozwu czynności prawne, zakwestionowane przez stronę powodową, nastąpiły bądź w dniu ustanowienia przez Sąd upadłościowy tymczasowego nadzorca sądowego (10 sierpnia 2015 r.), bądź w okresie późniejszym (23 września 2015 r., 24 września 2015 r.). Po drugie, zaważywszy na ich treści, uznać należało, że niewątpliwie wszystkie należały do czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu. Porozumienie z 10 sierpnia 2015 r. o przejściu umowy o kredyt i rozwiązaniu umowy pożyczki oraz umowa z 23 września 2015 r. przejęcia długu kredytowego nr (...) wraz z załącznikiem nr 1 stanowiącym aneks nr (...) do umowy o kredyt, prowadziły do daleko idących zmian w zakresie zobowiązań finansowych pomiędzy (...) (...) S.A., (...) oraz Bankiem i w żadnym razie nie można było ich uznać za zwykłe, bieżące czynności zmierzające do utrzymania zarządzanego majątku w dotychczasowym stanie. Ingerowały one istotnie w stosunki prawne, których stroną była (...) (...) S.A., kształtując na nowo zakres praw i obowiązków. Również zawarcie 24 września 2015 r. aneksu nr (...) do umowy do umowy o generalne wykonawstwo robót budowlanych wykraczało poza czynności zwykłego zarządu, bowiem po pierwsze odnosił się on do kwestii zapłaty wynagrodzenia bezpośrednio na rzecz podwykonawcy, z pominięciem wykonawcy, tj. (...) (...) S.A., a po drugie zawierał uznanie przez wykonawcę zobowiązania z tytułu kar umownych. Także pochodzące z tej samej daty porozumienie w sprawie spłaty zadłużenia wykraczało poza czynności zwykłego zarządu, dotyczyło ono bowiem rozliczenia stron z tytułu umowy o kredyt i zawierało uznanie ze strony (...) (...) S.A. zadłużenia względem pozwanego ad. 1 oraz zobowiązanie się do jego spłaty. Stanowiło ono swoiste dopełnienie umów z 10 sierpnia 2015 r. i 23 września 2015 r.

Powyzsze prowadziło do wniosku, że na dokonanie wszystkich czynności objętych żądaniem pozwu konieczna była zgoda tymczasowego nadzorca sądowego (art. 76 ust. 3 w zw. z art. 38 ust. 1 p.u.n.). Zgoda taka niewątpliwie nie została udzielona, o czym świadczy nie tylko to, że w sprawie nie zostały przedstawione żadne twierdzenia i dowody na wykazanie tej okoliczności, ale przede wszystkim fakt wytoczenia przez syndyka przedmiotowego powództwa, w którym domaga się uznania ww. czynności za bezskuteczne względem masy upadłości.

Prawo upadłościowe i naprawcze nie określało sankcji za dokonanie przez dłużnika czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu bez zgody tymczasowego nadzorca sądowego (w aktualnym stanie prawnym, zgodnie z treścią art. 38a Prawa upadłościowego, sankcją jest nieważność takiej czynności). Nie znajduje w takiej sytuacji zastosowania art. 77 ust. 1 p.u.n., bowiem po pierwsze, brak jest do niego odesłania w art. 38 ust. 1 p.u.n., a po drugie dotyczy on sytuacji, gdy upadły dokonuje czynności prawnej dotyczącej mienia wobec którego utracił prawo zarządu. Ustanowienie tymczasowego nadzorca sądowego nie skutkuje natomiast utratą zarządu przez dłużnika, ten skutek można było osiągnąć poprzez ustanowienie zarządu przymusowego nad majątkiem dłużnika (por. art. 40 ust. 3 p.u.n. odsyłający do odpowiedniego stosowania art. 77 p.u.n.).

Skoro, jak już powyżej była o tym mowa, tak doktryna, jak i orzecznictwo, stoją na stanowisku, iż zgoda tymczasowego nadzorca sądowego na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu jest zgodą osoby trzeciej w rozumieniu art. 63 k.c., to i do braku tej zgody należy stosować konsekwencje wypracowane na gruncie tego przepisu. Nie budzi wątpliwości, że art. 63 k.c. oparty jest na konstrukcji bezskuteczności zawieszanej. Czynność prawna dokonana bez wymaganej zgody osoby trzeciej, określana jako czynność prawna niezupełna bądź kulejąca, nie wywołuje zamierzonych w niej skutków prawnych. Skutki te pozostają „zawieszane”, jednakże w razie jej potwierdzenia przez uprawnioną osobę trzecią, czynność przestaje być wadliwa, staje się w pełni skuteczna i to od chwili jej dokonania. Brak wyrażenia zgody przez osobę trzecią prowadzi z kolei do uznania czynności prawnej za nieważną (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 października 1978 r., II CR 352/78, OSNC 1979/7-8/153 oraz uchwała Sądu Najwyższego z dnia 19 grudnia 2008 r., III CZP 122/08, OSNC 2009/7-8/115). Zauważyć należy, że art. 76 ust. 3 zdanie 2 p.u.n. posługuje się konstrukcją analogiczną do konstrukcji art. 63 § 1 k.c., z tym zastrzeżeniem, iż formuła drugiego z ww. przepisów jest bardziej ogólna (uniwersalna). W obu przypadkach mowa jest o tym, że do dokonania czynności prawnej jest wymagana zgoda osoby trzeciej. Konstytutywnym, wymaganym przez ustawę, elementem czynności prawnej jest zatem wymóg uzyskania zgody osoby trzeciej. Odmowa udzielenia takiej zgody prowadzi do uznania czynności za wadliwą, niewywierającą zamierzonych skutków prawnych.

Brak zgody tymczasowego nadzorca sądowego na dokonanie czynności prawnych objętych żądaniem pozwu prowadził zatem do uznania tych czynności za nieważne. Z kolei, stanowiący podstawę prawną niniejszego powództwa art. 127 ust. 1 p.u.n. oparty jest na sankcji bezskuteczności względnej ex lege wskazanych w nim czynności prawnych dokonanych nieodpłatnie albo odpłatnie, ale gdy wartość świadczenia upadłego przewyższa w rażącym stopniu wartość świadczenia otrzymanego przez upadłego lub zastrzeżonego dla upadłego lub dla osoby trzeciej. Bezwzględnie nieważna czynność prawna nie może zostać uznana za czynność bezskuteczną na podstawie art. 127 ust. 1 p.u.n., bowiem sankcja nieważności ma charakter wyprzedzający względem innych postaci wadliwości czynności prawnej (por. uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 13 stycznia 2011 r., III CZP 119/10, OSNC 2011/9/95).

W sprawie, w której strona żąda uznania określonych czynności prawnych za bezskuteczne, sąd, jako, że związany jest tak sformułowanym żądaniem (vide art. 321 § 1 k.p.c.), nie może orzekać o ustaleniu nieważności tych czynności prawnych, są to bowiem odmienne, samoistne żądania, oparte na odmiennych przesłankach faktycznych i prawnych (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 1998 r., II CKN 96/98, OSNC 1999/5/98 oraz z dnia 24 września 2003 r., III CKN 356/01, OSP 2004/10/122).

Powyższe rozważania prowadziły zatem do wniosku, że niezależnie od szczegółowych zarzutów przedstawionych w apelacjach powoda oraz pozwanego (...), uznać należało, że powództwo syndyka masy upadłości o ustalenie bezskuteczności wskazanych w żądaniu pozwu czynności prawnych na podstawie art. 127 ust. 1 p.u.n. nie było uzasadnione i musiało podlegać oddaleniu.

Mając powyższe na względzie, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok w pkt 1 ppkt a) w ten sposób, że oddalił powództwo o ustalenie, że bezskuteczna jest wobec masy upadłości (...) (...) S.A. czynność prawna w postaci porozumienia o przejściu umowy o kredyt i rozwiązaniu umowy pożyczki - w § 1 ust. 2, 3 i 4 oraz w § 2 ust. 1. Z kolei apelacja powoda, jako bezzasadna, podlegała oddaleniu na podstawie art. 385 k.p.c.

O kosztach postępowania apelacyjnego, mając na względzie jego wynik, Sąd II instancji orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3, art. 99, art. 108 § 1 k.p.c. oraz na podstawie § 2 pkt 7 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (t. jedn. Dz. U. z 2018 r., poz. 265 ze zm.).

Dorota Wybraniec Maciej Dobrzyński Tomasz Szczurowski